

UOT 37

Q.Ə.Əsgərzadə

Azərbaycan Texniki Universiteti

xalidxelilov86@gmail.com

BƏDİİ SİLSİLƏDƏN OLAN TELEVİZİYA VERİLİŞLƏRİ ŞAĞIRDLƏRİN ESTETİK MƏDƏNİYYƏTİNİN İNKİŞAFINDA BAŞLICA PEDAQOJİ VASİTƏ KİMİ

Açar sözlər: televiziya, estetik mədəniyyət, təfəkkür, vətənpərvərlik, intellekt

Müasir dövrdə milli tariximizin, mədəniyyətimizin, adət və ənənələrimizin dərinədən öyrənilməsi və yuxarı sinif şagirdlərində vətənpərvərlik hissinin tərbiyə edilməsinin, yüksək mənəviyyətli şəxsiyyət yetişdirilməsinin vacibliyi xüsusi olaraq nəzərə çatdırılır. Bu sahədə pedaqoji problem olaraq mühüm, təxirəsalınmaz vəzifələrin yerinə yetirilməsində çox qüvvətli təlim-tərbiyə vasitəsinə çevrilən, XX əsrin möcüzəsi sayılan televiziyanın və xüsusilə də televiziya verilişlərinin özünəməxsus rolu, təsir imkanları vardır. Çox mürəkkəb, həm də zəngin və kompleks tərbiyə vasitəsi olan televiziyanın, o cümlədən yuxarı sinif şagirdlərinin tərbiyəsində, xüsusən onların estetik mədəniyyətinin yüksəldilməsində rolu böyükdür və müasir dövrün ən mühüm reallıqlarından biridir. Televiziya verilişləri yuxarı sinif şagirdlərinin şüuruna güclü təsir göstərir, onları mənən inkişaf etdirir, məlumatlandırır, ətraf mühitə və insanlara münasibəti formalaşdırır. Hazırda televiziya verilişlərinin yuxarı sinif şagirdlərinin estetik mədəniyyətinin yüksəldilməsinə təsir problemi çox aktualdır. Çünki söhbət demokratik cəmiyyət üçün, dövlətçiliyimizin gələcəyi üçün yeni təfəkkürlü insan tərbiyəsindən gedir.

Г.А.Аскерзаде

ТЕЛЕВИЗИОННЫЕ ПЕРЕДАЧИ ХУДОЖЕСТВЕННОГО ЦИКЛА КАК ОСНОВНОЕ ПЕДАГОГИЧЕСКОЕ СРЕДСТВО В РАЗВИТИИ ЭСТЕТИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ ШКОЛЬНИКОВ

Ключевые слова: телевидение, эстетическая культура, мышление, патриотизм, интеллект

Подчеркивается важность углубленного изучения нашей национальной истории, культуры, обычаев и традиций в современное время, воспитания патриотизма у старшеклассников, развития высокоморальной личности. Как педагогическая проблема в этой области телевидение, ставшее чудом XX века, и особенно телепрограммы, играет особую роль и влияние в реализации важных, актуальных задач. Телевидение, которое является очень сложным, но вместе с тем богатым и сложным средством обучения, играет важную роль в образовании старшеклассников, особенно в повышении их эстетической культуры, и является одной из важнейших реалий современности. Телевизионные программы

оказывают сильное влияние на умы старшеклассников, развивают их духовно, информируют и формируют их отношение к окружающей среде и людям. В настоящее время очень актуальна проблема влияния телепрограмм на повышение эстетической культуры старшеклассников. Потому что мы говорим о воспитании новомыслящий человека для демократического общества, для будущего нашей государственности.

G.A.Asgarzadeh

TELEVISION PROGRAMS OF THE ART CYCLE AS THE MAIN PEDAGOGICAL TOOL IN THE DEVELOPMENT OF THE AESTHETIC CULTURE OF SCHOOL CHILDREN

Keywords: *television, aesthetic culture, thinking, patriotism, intellect*

The importance of an in-depth study of our national history, culture, customs and traditions in modern times, the education of patriotism among high school students, the development of a highly moral personality is emphasized. As a pedagogical problem in this area, television, which has become a miracle of the twentieth century, and especially television programs, plays a special role and influence in the implementation of important, urgent tasks. Television, which is a very complex, but at the same time rich and complex means of teaching, plays an important role in the education of high school students, especially in enhancing their aesthetic culture, and is one of the most important realities of our time. Television programs have a strong influence on the minds of high school students, develop them spiritually, inform and shape their relationship to the environment and people. Currently, the problem of the influence of television programs on improving the aesthetic culture of high school students is very urgent. Because we are talking about educating a new-minded person for a democratic society, for the future of our statehood.

Azərbaycan milli və özəl telekanallarında nümayiş etdirilən bədii yönümlü televerilişləri təhlil edib onları ümumiləşdirmədən müasir televiziyanın şagirdlərin estetik mədəniyyətinin inkişafına təsirindən danışmaq mümkün deyildir. Şagirdlərin estetik tərbiyəsinə televiziyanın göstərdiyi təsirin səviyyəsi hər şeydən əvvəl bu məqsədlə televiziyanın hansı sahələri və janrları əhatə edən verilişlərdən asılıdır. Belə ki, hazırda televiziya kanallarında nümayiş etdirilən “Ovqat”, “Klassik musiqi”, “Caz ulduzları”, “Məclisi-üns”, “Musiqi inciləri”, “Azərbaycan yurdum mənim”, “Nənəli”, ayrı-ayrı konsert proqramları və teatr tamaşaları, sərgi salonlarından verilişlər və s. şagirdlərin estetik mədəniyyətinin yüksəldilməsinə bilavasitə təsir göstərir. Bu verilişlərin mövzusu, qonaqların çıxışları, musiqi ifaları şagirdlərin dünyagörüşünü formalaşdırır. “Dərs vaxtı”, “Qüvvət elmdədir”, “Tarixin izi ilə”, “Teleoyun”, “Xəmsə intellektual oyun”, “Gənclik stansiyası” və s. verilişlər vasitəsilə şagirdlər həm öz bilik səviyyələrini artırır, həm də maariflənilirlər. 44 günlük Vətən müharibəsinə həsr olunmuş verilişlər, xüsusilə

şəhidlər haqqında, qazilər haqqında verilişlər şagirdlərin hərbi-vətənpərvərlik ruhunda tərbiyəsinə əhəmiyyətli dərəcədə təsir göstərir. Bütövlükdə bu qəbil verilişlər şagirdlərin estetik mədəniyyətinin, dünyagörüşünün formalaşmasında mühüm yer tutur. Televiziyalarla məktəblər arasında əməkdaşlıq çərçivəsində proqramlar təşkil edilərkən məktəblilərin, şagirdlərin fikirlərinin də nəzərə alınması zənnimcə, məqsədəuyğundur.

Elmi-texniki tərəqqinin vüsət aldığı indiki şəraitdə gənc nəslin, şagirdlərin estetik mədəniyyətinin yüksəldilməsi ilə bağlı pedaqoji elmin çoxsaylı məsələləri arasında televiziya daha çox mübahisəli problemlərə malikdir. Bu mübahisələrdən biri ilk növbədə şagirdlərin televiziya verilişlərinə sərf etdikləri vaxt problemidir. Belə ki, onlardan bəziləri verilişlərə daha çox vaxt sərf edir ki, bu da onların gündəlik rejimini pozur. Bununla onların kitab oxumağa, idmanla və s. işlərlə məşğul olmağa vaxtları çatmır. Bəzi valideynlər, şagirdlər üçün televiziya ailədə bir növ ev bəlasıdır. Buna son zamanlar kompüter və mobil telefonlarla internetə daxil olmaq da əlavə oluna bilər.

Mübaligəsiz demək olar ki, televiziya emosional gərginlik – yüklənmə yaradır. Emosional yüklənməyə qarşı şagirdlərin psixikasında özünəməxsus immunitet, xüsusi psixoloji baryer yaranır [2, s.11].

Şagirdlər üçün televiziya bəzən passiv vaxt keçirmək, qayğısız gün keçirmək, əylənmək vasitəsinə çevrilir. Sözsüz ki, buna yol verməmək üçün ayrı-ayrı telekanallarda bayağı televiziya verilişlərinə – antihumanist ideyalara, həyatimənəvi dəyərlərə uyuşmayan dəyərlərə aid verilişlərə imkan verilməməli, onların qarşısı alınmalıdır. Çünki belə verilişlər şagirdlərin estetik mədəniyyətinin inkişafına mənfi təsir göstərir. Bu isə bir növ gələcək televiziya üçün yeni pedaqoji və sosial problemlər yaradır.

Həyat insan üçün ilk zəruri maddi-mənəvi dəyərlər mənbəyidir.

Həyatı boyu şagirdlər çox zəruri problemlərlə üzləşirlər. Dünyagörüşü, şüurun inkişafı, maariflənmə, estetik və s. tərbiyə məsələləri burada başlıca rol oynayır. Maariflənmə, əldə edilən bilik şagirdlərdə fəallıq yaratmaqla onların həyat məsələlərinə düzgün yanaşmalarına imkan yaradır, yaradıcılığa ruhlandırır.

Həyat dəyərlərini üç qrupa ayırmaq olar: maddi, sosial-siyasi, mənəvi. Televiziya ilk növbədə özündə maddi dəyərləri əks etdirir. Bu da insanlar tərəfindən yaradılır, insanların mənəvi rifahına, onların şəxsi və ictimai həyatına xidmət edir. Televiziya cəmiyyətin bütün üzvlərinə milli-mənəvi dəyərləri, estetik dünyagörüşünü aşılayır.

Bu dəyərlər həm bütövlükdə cəmiyyətdə, həm də şagirdlərin inkişafı üçün faydalı olan əxlaq və incəsənətdə özünü büruzə verir.

Məlumdur ki, insan biliklə, xeyirxah və bədxah kimi doğulmur. Həyat prosesində uşaq müəyyən biliyə yiyələnir, xeyirxahlığı və bədxahlığı öyrənir. Bu sosial haldır. Xeyir və şər anlamı insanın məqsəd və tələbatları ilə əlaqədardır.

Estetik dəyərlər sosial-siyasi və mənəvi kateqoriyalarla sıx əlaqədardır.

Şagirdlərdə hisslərin, estetik zövqün tərbiyəsi fikri, ideya formalaşdırmaq kimi əsas məsələlərdən heç də az əhəmiyyət kəsb etmir. Bu hisslər inkişaf etdirilərək daha da zənginləşir, tədricən estetik ideala çevrilir. Televiziya verilişləri vasitəsilə formalaşan estetik hisslərin əhəmiyyəti onların məzmun və bədii səviyyəsi ilə müəyyən edilir. Yüksək bədii əsərlərin estetik qəbulu şagirdlərin hərtərəfli inkişafı üçün zəruri olan xüsusiyyətləri – assosiativ təxəyyül və təfəkkürü zənginləşdirir.

Dəyərlər – mürəkkəb anlayışdır. Televiziya verilişləri tərəfindən aşılana mənəvi dəyərlər xüsusilə rəngarəngdir. Bu dəyərlər televiziya verilişlərində öz konkretliyi, obrazlığı ilə fərqləndiyinə görə daha təsirlidir [4, s.407].

Bu və ya digər televerilişin düzgün dəyərləndirilməsi üçün gərək o, müəyyən xüsusiyyətlərə malik olsun. Hər televerilişi təhlil edərkən onun estetik baxımdan təsiri araşdırılmalı, teletamaşaçıda xeyirlə şərin, gözəlliklə eybəcərliyin müqayisəsi aparılmalıdır. Bu təhlil həm pedaqoji-psixoloji, həm də televiziya incəsənətinin müəyyən səviyyəsi ilə əlaqənin mürəkkəb kompleks təyinatını təşkil edir.

Nəzərə almaq lazımdır ki, siyasət, etika, estetika məsələlərini əhatə edən televiziya verilişləri şagirdləri əlbəttə ki, avtomatik olaraq ideya-siyasi, mənəvi və estetik cəhətdən şəxsiyyət kimi yetişdirmir. Hərçənd televiziya verilişləri ilə tanışlıq göstərir ki, şagirdlərin ideya-siyasi istiqaməti, əxlaqı, saflıq və estetik savad əsasında formalaşan verilişlər daha çox diqqət çəkir.

Beləliklə, sosial-siyasi, mənəvi, estetik dəyərlərlə əhatə olunmuş, şagirdlərin estetik mədəniyyətinin yüksəldilməsinə təsir göstərən elə televiziya verilişləri lazımdır ki, onlar bütövlükdə gənc nəsil üçün ideya və ya ideal realıq kimi çıxış etsin, müasir qloballaşma şəraitində insana mənəviyyət və mədəni rifah gətirsin, ayrı-ayrı şəxslər və bütövlükdə cəmiyyət üçün faydalı və gərəkli olsun.

Bədii silsilə verilişlərində, xüsusən, konsert-mühazirələrdə, telekompozisiyalarda, musiqi və musiqiçilər haqqında, təsviri sənətə dair muzeylərdən hazırlanan televerilişlərdə və s. incəsənətə dair müxtəlif səpkili informasiya verilir. Bu informasiyalara, məsələn, rəssam və bəstəkarın, heykəltəraşın, musiqiçi və ya artistin, müğənninin tərcümeyi-halı, onların keçdiyi həyat yolu və yaradıcılığının əsas səhifələri, müasirləri, dövr ilə qarşılıqlı əlaqələri və s. daxildir. Məktəblilər bu informasiyaları mənimsədikdə daha çox məlumat əldə edir, bu və ya digər sənət adamı ilə görüşə hazır olur. Televerilişlərdən əldə olunan bədii informasiya sənətsüənəslilik biliklərinə meyli genişləndirir, şagirdlərin dünyagörüşünü artırır, onları yaradıcılığa həvəsləndirir. Bu isə öz növbəsində onların estetik mədəniyyətinin yüksəldilməsi deməkdir.

Bu sahədə respublikada fəaliyyət göstərən Milli Televiziya və digər özəl telekanallar mühüm işlər görür. Belə ki, bu telekanallar şagirdləri Azərbaycan xalqının tarixi, milli mədəniyyətimizin ən məşhur xadimlərinin sənəti ilə tanış edir, onlara əsl sənəti duymaq zövqü aşılayır.

Klassik pedaqogikada göstərilirdiyi kimi, uşaqlarda estetik duyum və qavrama vərdişləri yaratmaq üçün bədii əsərləri sadələşdirərək onların səviyyəsini endirmək

deyil, onları yüksək incəsənəti dərk etmək səviyyəsinə qaldırmaq lazımdır. Bu, hər şeydən əvvəl hələ formalaşmamış, kövrək olan yeniyetməyə əyləncə üçün deyil, həyatı, onun mahiyyətini və sirlərini öyrənmək üçün lazımdır [3, s.6].

Televiziya sayəsində şagirdlər mütəmadi olaraq yüksək səviyyədə hazırlanan və peşəkarcasına ifa olunan sənət əsərləri ilə tanış olur. Bu verilişlər onlarda düzgün estetik münasibət, ən başlıcası isə qabiliyyət formalaşdırır.

Aparılan təhlillər onu deməyə əsas verir ki, məktəblərdə şagirdlərin incəsənətə, ədəbi-bədii verilişlərə, xüsusilə musiqiyə meyilliliyin artırılmasında əsas çətinlik, bu prosesin təşkilində sistemliliyin və şagirdlərin bu sahəyə dair lazımı bilik almasının məqsədyönlü forması olan informasiyanın qəbuluna dair pedaqoji rəhbərliyin olmaması ilə əlaqədardır.

Şagirdlərin bu və ya digər musiqili proqramlara üstünlük verməsi isə müəyyən dərəcədə televiziya kanallarının estetik informasiya mənbələrindən asılıdır.

Şagirdlərin televiziyanın mavi ekranı ilə dünyaya səyahətə çıxması bütövlükdə onların estetik zövqünün inkişafına müsbət təsir göstərir. Geniş, yaradıcı və tematik diapazonla malik bədii silsilədən olan televiziya verilişləri nəinki insanları gözəllik aləminə qovuşdurur, həm də estetikanın daxili təməlini qoyur, şagirdlərin yaradıcılıq fəaliyyətini, yaradıcı fəallığını stimullaşdırır.

Məlumdur ki, televiziya özündə incəsənətin müxtəlif növ və janrlarını – teatır, ədəbiyyatı, musiqini, kinematografiyanı və təsviri sənəti birləşdirir.

Televiziya öz spesifik vasitələri ilə bədii obraz yaradılması üçün bir sıra üstün imkana malikdir. Əksər hallarda estetik qavramanın effektivliyi o zaman əldə edilir ki, obrazın emosional ifadə yükü harmonik şəkildə sözlə vizual görüntü arasında bölünür.

Estetik təsirin artırılmasında bədii informasiyanın əsas sahələrindən olan musiqi böyük rol oynayır. Bununla belə məktəblilərin estetik mədəniyyətinin yüksəldilməsində bədii-publisistik, silsilə musiqi-maarifi verilişləri daha çox əhəmiyyət kəsb edir. Həmçinin incəsənətin bütün növ və janrlarından kompleks istifadə estetik tərbiyənin əsas vəzifələrindən biridir. Burada televiziya şagird şəxsiyyətinə estetik təsir göstərməkdə unikal imkanlara malikdir.

Bədii silsilədən olan televerilişlər şagirdlər qarşısında məişətin, təbiət və ictimai həyatın gözəlliklərini açıb göstərir. Bunlara muzeylərdən və sərgilərdən hazırlanan verilişlər, klassik musiqi, əmək, idman, elm və s. sahələrdə qəhrəmanlıqlar və rəşadət göstərən, insani münasibətlər və xarakterlərin gözəlliyi haqqında televerilişlər aiddir. İncəsənət uşaqların mənəvi ucalıq hissi yaradır ki, o da insan şəxsiyyəti xarakterinin ən vacib cəhətlərindən biridir. İncəsənətə yaxınlaşma, həyat gözəlliyi obrazlılığı məktəbli gənclərin, şagirdlərin estetik həzzini, zövqünü formalaşdırır. Bədii silsilədən olan televerilişlər təkcə ətraf mühitin gözəlliyini deyil, həm də onlara kəsərli və yaradıcı münasibət formalaşdırır. Televiziyanın bu funksiyası estetik təsir cəhətdən mühüm rol oynayır.

Bədii informasiya – poeziya və musiqi, teatr və kino, rəqs, rəngkarlıq, heykəltəraşlıq, memarlıq, tətbiqi sənət kimi janrlar və bu janrdakı nümunələr məktəbliləri müxtəlif xalqların tarixi, milli mədəniyyətlərinin təcrübələri ilə tanış edir. Bu səpkili verilişlərə AzTV, ATV, SPACE, MƏDƏNİYYƏT, ARB, İCTİMAİ telekanallarından seyr etmək mümkündür. Belə ünsiyyətdə milli mədəniyyətə yiyələnmək şəxsiyyətin mənəvi potensialını artırır. Bədii silsilədən olan televerilişlər şagirdlərdə incəsənətin müxtəlif növ və janrlarına marağı stimullaşdırır, dünyanın estetik varlığının dərk edilməsini, həmçinin gənc şəxsiyyətin müstəqil estetik inkişaf bacarığını intensivləşdirir [5, s.63].

Yuxarı sinif şagirdlərinin bu və ya digər bədii proqramlara üstünlük verməsi müəyyən dərəcədə televiziya kanallarının estetik informasiya mənbələrindən asılıdır. Estetik informasiyanın gənc tamaşaçılara təsirinin effektivliyinin artırılması və həmçinin, proqramların bədii-pedaqoji təsir imkanlarının genişləndirilməsi məqsədilə telekanalların yaradıcı heyətinə aşağıdakı tövsiyələr məsləhət görülür:

1. Şagirdlər üçün incəsənətə dair verilişlərin tematikasının genişləndirilməsi;

2. Həmin verilişlərin hazırlanması zamanı orta məktəblərdə müvafiq tərbiyə işləri üzrə məsləhətlərin əsas müddələrinin və tələbatının nəzərə alınması;

3. Şagirdlər üçün televerilişlərin təşkili və planlaşdırılmasında məktəblilərin bədii maraqlarının səviyyəsinin nəzərə alınması və onlara müvafiq istiqamətin verilməsi;

4. Respublika televiziya kanallarının məktəblərlə işgüzar və yaradıcı əlaqələrini gücləndirmək;

5. Bədii-estetik silsiləyə aid olan televerilişlərin və sənədli filmlərin təbliğinin genişləndirilməsi;

6. Təhsil Nazirliyinin müvafiq qurumları və ya yerli təhsil şöbələri vasitəsilə məktəbləri telekanalların illik tematik planları, həmçinin verilişlərin aylıq annotasiya planları ilə tanış edilməsi;

7. İncəsənətin mühüm bir növü kimi televiziyanın dili, spesifikliyi və estetika üzrə xüsusi mövqeyi üzrə verilişlərin və müvafiq proqramların təşkili.

Aparılan tədqiqatlar belə bir yüksək fikir söyləməyə əsas verir ki, indiki dövrdə televerilişlər vasitəsilə yeniyetmələrin, şagirdlərin estetik mədəniyyətinin formalaşmasında və yüksəldilməsində aşağıdakı mövzulara üstünlük verilməlidir:

1. Estetikanın başlıca kateqoriyası olan gözəlliyin mahiyyəti üzrə. Gözəllik ətraf aləmdir. Təbiət gözəllik mənbəyidir. Bunları duymaq, daha da artırmaq hamının borcudur.

2. İncəsənət və həyat. Əsl incəsənəti xalq yaradır. Ana laylasından simfonik poemalaradək. İncəsənətin növ və janrları. İncəsənət ən qüdrətli estetik təsir vasitəsidir.

3. Ünsiyyət, davranış estetikası. Ailədə, qonaqlıqda, iş yerində, ictimai

yerlərdə gözəl davranış. Adamlarla ünsiyyət mədəniyyəti başlıca estetik şərtidir.

Müasir dövrdə şagirdlərin mənəvi təkamülündə və tərbiyəsində ilk növbədə ədəbiyyat və incəsənət mühüm rol oynayaraq cəmiyyət üzvlərinin mənəvi dünyasına çox güclü ideya-estetik təsir göstərməklə yanaşı, sosial-mədəni tərəqqinin mühüm göstəricilərindən birinə çevrilir. Belə ki, yeni, demokratik, humanist cəmiyyət quruculuğunda bədii mədəniyyət, incəsənət, bəzilərinin düşündüyü kimi, heç də köməkçi unitar vasitə olmayıb, insan həyatının, onun mənəvi aləminin ən qüdrətli vasitələrindən biridir. İndiki dövrdə bədii-estetik tərbiyənin əsas məqsədi hər bir insana, xüsusən gənclərə sağlam estetik zövq aşılamaqdan, onun mənəvi dünyasını daha da zənginləşdirməkdən ibarətdir. İdeya təsiri vasitələri arasında incəsənətin üstünlüyü məhz onun obrazlılığı, konkret əyaniliyi və emosionallığındadır. İncəsənətin əsas məziyyəti insanların ən sadə hissələrindən başlamış onun həyəcan, təəssürat, əhval-ruhiyyə və intim hissələrinədək bütün psixi aləminin rəngarəngliyi və zənginliyindək ona nüfuz etməsindədir. Əsl sənətkar insanın ahəngdar inkişafına kömək edən yeni mənəvi xarakterlərin ən yaxşı tərbiyəçisidir. Böyük söz ustası Lev Tolstoyun təbirincə desək, “İncəsənət elə bir mikroskopdur ki, sənətkar onu öz qəlbinin sirlərinə doğru tuşlayır və bununla bütün insanlar üçün ümumi olan sirləri göstərir” [1, s.12]. Çox doğru deyilmişdir.

Bu cəhətdən bədii mədəniyyət və dünyaya pəncərə olan televiziyanın obrazlılığı bir-birini tamamlayır. Odur ki, güclü estetik təsir imkanlarına malik ədəbiyyat və incəsənət xadimlərinin ən yaxşı əsərlərindən nümunələrə dair televiziya verilişlərinin müntəzəm olaraq təşkil edilməsi məqsədəuyğundur. Çünki bu gün də bədii televerilişlərin şagirdlərin estetik mədəniyyətinin yüksəldilməsinə təsiri pədaqoji problem kimi aktualdır.

ƏDƏBİYYAT

1. Əhmədov N. Yeniyetmələrin estetik tərbiyəsi. Bakı: Elm, 1974, 32 s.
2. Quliyev E.H. Televiziya: nəzəriyyə, inkişaf meylləri. Bakı: Işıq, 2004, 236 s.
3. Xudiyev N. Radio, televiziya və ədəbi dil. Bakı: Azərbaycan Dövlət Nəşriyyatı, 2001, 649 s.
4. Абека-Нюнде Селестине. Роль телевидения в формировании личности молодого человека: Автореф. канд. ... фил. наук. М: 1980, 165 с.
5. Аскерзаде Г., Таваккюльоглы А. История Азербайджанской журналистики. Баку: «ABC poligraf», 2015, 455 с.

Redaksiyaya təkrar daxil olub 07.04.2021